

Eläketurva- keskus

Tiedonantoja

No 2 1964

S I S Ä L L Y S

	Sivu
Uusi vaihe	1
Vakuutusoikeus on antanut ensimmäiset työeläkkeitä koskevat päätöksensä	2
Työsuhderekisterin uudet ohjeet	4
LEL:n maksuvelvollisuus	6
Kysymys työntekijäin eläkelain 4 §:n 3 momentin (8. 7. 1961/395) tulkinnasta	7
Työkyvyttömyysasiain neuvottelukunnan toiminnasta	10
Rahastovajauksen luottovakuutus	12
Mielipidetutkimuksen tuloksia; informaatiolähteet	14
Tietoja LEL-piiristä ajalta 9. 62—8. 63	20
Työkyvyttömyyden määrittely Ruotsissa	24
Tulkintoja	27
Ennakkotietoja työeläkkeensaajista per 31. 3. 1964	29
Muulla tutkittua	30
ETK:n horisontista	33
Uusia yleiskirjeitä	34
Kortfattade sammandrag ur artiklarna	35

UUSI VAIHE

Niin laaja järjestelmä kuin työeläkejärjestelmämme ei voi alkaa toimia yhdellä iskulla, vaan kehitys tapahtuu vaiheittain. Jo tähän mennessä on käyty läpi useita vaiheita kuten suunnitteluvaihe ennen lakien voimaantuloa ja sen jälkeen alkanut järjestelmän "sisäänajovaihe". Paitsi tällaisia suuria muodonmuutoksia voidaan erottaa muitakin virstanpylväitä. Eräs sellainen on äskettäin sivuutettu, kun vakuutusosoikeus antoi ensimmäiset työeläkettä koskevat päätöksensä ja siten ryhtyi vakiinnuttamaan käytäntöä lakien soveltamisessa. Kuluvan kesäkuun päättyessä ylitämme jälleen erään kynnysen työeläkejärjestelmän kehityksessä, koska silloin päättyy työnantajille varattu TEL-eläkejärjestelyaika. Järjestelmän toimeenpanon kannalta muutos merkitsee, että työnantajiin kohdistuva valvonta voidaan saattaa voimaan täydessä laajuudessaan.

Työnantajiin kohdistuva valvonta voidaan jakaa kahteen osaan. Toinen koskee itse eläkejärjestelyä, onko siihen sisällytetty juuri ne työntekijät, jotka ovat oikeutetut kysymyksessä olevaan eläketurvaan, ja onko heidän eläketurvansa järjestetty siten kuin laki edellyttää. Siihen liittyy sellaisten seikkojen selvittäminen kuin ketkä työntekijät on jätettävä lakien soveltamispiirien ulkopuolelle, ketkä kuuluvat TEL:n ja ketkä LEL:n soveltamispiiriin sekä miten on määriteltävä työntekijän palkka. Tämä valvonta kuuluu ensisijaisesti eläkelaitoksille ja sitä on ollut suoritettava tähänkin asti.

Toinen osa työnantajiin kohdistuvasta valvonnasta käsittää sen selvittämi-

sen, onko työnantaja ylipäänsä järjestänyt työeläkelakien mukaisen eläketurvan työntekijöilleen. LEL:n piirissä tätäkin valvontaa on jo harjoitettu työeläkekassojen toimesta, mutta TEL:n piirissä, jossa tehtävä kuuluu lähinnä Eläketurvakeskukselle, se voi varsinaisesti alkaa vasta nyt. Eläketurvakeskuksen käytettävissä on useita menettelytapoja järjestelyvelvollisuuden laiminlyönnin selville saamiseksi. Se voi verrata rekisteritietojaan työnantajista saataviin muihin tietoihin. Se voi myös toimittaa paikallisia tarkastuksia tai ryhtyä toimenpiteisiin työntekijöiltä saatujen ilmoitusten perusteella. Kaikkia näitä keinoja joudutaan todennäköisesti käyttämään hyväksi. Otaksuttavasti Eläketurvakeskus ei tässä vaiheessa tule ilman erityistä syytä ulottamaan valvontaansa pitemmälle kuin sen seikan toteamiseen, onko eläkejärjestely suoritettu vai ei. Näinkin rajoitettuna valvonta on niin laajalle alueelle ulottuva tehtävä, ettei sitä yhdellä kertaa voida saattaa toimintaan täydellä teholla. Siinäkin on annettava kehityksen kulkea vaiheittain.

HS

VAKUUTUSOIKEUS ON ANTANUT ENSIMMÄISET TYÖELÄKKEITÄ KOSKEVAT PÄÄTÖKSENSÄ

Vakuutusosoikeudessa on kuluneen kevään aikana voitu aloittaa työeläkeasioiden käsittelyminen. Tähän mennessä sinne on saapunut 66 valitusasiaa ja 2 päätöksen purkamista koskevaa asiaa, jotka koskevat työeläkkeitä. Vakuutusosoikeus on käsitellyt 26 asiaa, joista saadaan päätökset lähiaikoina ja niistä kymmenen ensimmäistä on tätä kirjoitettaessa juuri saapunut Eläketurvakeskukselle.

Saapuneista päätöksistä seitsemän koskee tapauksia, joissa eläkkeen hakija on tullut työkyvyttömäksi ja saanut kansaneläkettä jo ennen työeläkelakien voimaantuloa. Kaikissa tapauksissa vakuutusosoikeus on vahvistanut eläke-

laitoksen ja eläkelautakunnan antamat hylkäävät päätökset. Kaksi päätöstä koskee eläkkeen hakijan vaatimusta saada lukea eläkkeeseen oikeuttavana hyväksien työsuhde, joka on päättynyt ennen TEL:n antamispäivää. Näissäkin tapauksissa vaatimus on kaikissa asteissa hylätty.

Eräs nyt saapuneista päätöksistä kaipaa yksityiskohtaista selostusta. Eläkkeen hakija, joka oli syntynyt vuonna 1901, oli vuodesta 1955 ollut erään rakennusliikkeen palveluksessa, ensin rakennustyömiehenä ja sittemmin huoltomiehenä. Tämän rakennusliikkeen muodostamat asunto-osakeyhtiöt perustivat vuonna 1955 yhteistä lämpökeskusta varten osakeyhtiön, jossa rakennusliike ei ollut osakkaana ja jonka palvelukseen eläkkeen hakija vuonna 1958 siirtyi suorittamaan kaukolämmityksen huoltoon kuuluvaa työtä. Ilmoituksen mukaan siirtyminen tapahtui ilman irtisanomista ja ilman että samassa yhteydessä suoritettiin vuosilomakorvausta, jota paitsi edellinen työnantaja käytännöllisistä syistä huolehti lämpöyhtiön tilinpidosta ja palkanmaksusta vielä vuoden 1961 loppupuolelle saakka. Kaikissa asteissa katsottiin vuonna 1955 alkaneen työsuhteen katkenneen hakijan siirtyessä lämpöyhtiön palvelukseen, ja kun jälkimmäinen työsuhde oli alkanut vasta hakijan täytettyä 55 vuotta eikä hän siten ollut ollut työeläkelakien mukaiseen eläketurvaan oikeuttavassa työsuhteessa, hylättiin eläkehakemus.

Tarkoituksena on, että Eläketurvakeskus toimittaa kaikille työeläkelaitoksille jäljennökset vakuutusoikeuden niistä päätöksistä, joilla harkitaan olevan yleistä merkitystä työeläkelakien toimeenpanolle. Tässä lehdessä tullaan myös selostamaan vakuutusoikeuden kannanottoja sekä välittämään vakuutusoikeuden taholta esitettyjä huomautuksia ja toivomuksia.

Tähän asti käsiteltyjen valitusasioiden yhteydessä on kiinnitetty huomiota siihen, etteivät kaikki eläkelaitokset ole riittävän selvästi merkinneet eläkehakemuksiin, minä päivänä ne on pantu vireille. Hakemuksentekopäivästä riippuu se ajankohta, josta lukien eläke aikaisintaan voidaan myöntää. Eläkehakemuslomakkeeseen olisi sen vuoksi selvästi merkittävä se päivä, jolloin hakemus on saapunut eläkelaitokselle tai hakemuksen vastaanottami-

seen valtuutetulle asiamiehelle. Pelkkä päiväleima ei tässä suhteessa ole aivan selvä. Olisi suositeltavaa, että eläkelaitokset ottaisivat käyttöönsä erityiset saapumisleimat, joissa olisi sana "saapunut" ja päivämäärä sekä eläkelaitoksen nimi joko täydellisenä tai lyhennetyssä muodossa.

Toinen seikka, johon tässä vaiheessa on syytä kiinnittää huomiota, on vakuutusosoikeuden eläkelaitokselle palauttaman asiakirjavihkon säilyttäminen sellaisenaan. Vakuutusosoikeus palauttaa asiakirjat numeroituina ja vihkoon sidottuina. Jos myöhemmin väitetään vakuutusosoikeuden ratkaisun perustuneen väärään tai puutteelliseen selvitykseen, tämä asiakirjavihko osoittaa mitkä selvitykset vakuutusosoikeudelle on esitetty. Sen vuoksi asiakirjavihkoa ei saa hajottaa eikä luonnollisestikaan hävittää.

HS

TYÖSUHDEREKISTERIN UUDET OHJEET

Työsuhteita ja eläkkeitä koskevasta tietoliikkeestä annettiin aikanaan ohjeet Eläketurvakeskuksen yleiskirjeellä n:o 2/62. Tällöin edellytettiin nämä tiedot koottaviksi ns. työsuhderekisteriin ja tietojen toimittaminen hoidettavaksi työsuhdekortiksi nimitetyllä lomakkeella (ETK n:o 302). Sanotulla lomakkeella tulisivat siis hoidettaviksi työsuhteiden alkamis- ja päättymisilmoitukset, vapaakirjatiedot, eläkkeitä koskevien tietojen antaminen sekä kaikki työsuhderekisteriin kohdistetut eläkelaitosten tiedustelut.

Työsuhteiden osalta ovat mainittujen ohjeiden mukaiset tiedot osoittautuneet yleensä tarkoitustaan vastaaviksi, joskin näiden ohjeiden on todettu kaipaavan tarkistamista ja eräiltä osin täydentämistäkin. Sen sijaan eläketapahtumista edellytettyihin tietoihin nähden ovat myöhemmin esille tulleet kysymykset ja sosiaaliturvaa koskevat uudet lait tuoneet monia vaatimuksia. Tästä syystä kävi tarpeelliseksi lisätä eläketapahtumien osalta il-

moitettavien tietojen määrää.

Näitä kysymyksiä selvittämään asetetuissa työryhmissä asiaa käsiteltäessä päädyttiin siihen, että aikaisemmat työsuhteista työsuhderekisteriin ilmoitettavia tietoja koskevat ohjeet oli uusittava ja että oli perustettava erityinen eläketapahtumarekisteri ja sitä varten annettavista ilmoituksista oli tarkoituksenmukaisinta laatia erilliset ohjeet. Nämä uudet ohjeet onkin nyt annettu yleiskirjeillä n:ot 9/64 ja 10/64.

Työsuhderekisteriä koskevissa ilmoituksissa käytetään edelleen työsuhdekorttia sitä mitenkään muuttamatta. Vastaisuudessa voidaan kuitenkin ruuduista n:o 75 ja 77 jättää tarpeettomina pois otsikot "työkyvyttömyys" ja "eläke". Eläketapahtumarekisteriin tehtävien ilmoitusten edellyttämiä tietoja ei ole katsottu mahdolliseksi sisällyttää työsuhdekorttiin, minkä vuoksi tarkoitusta varten on suunniteltu uusi lomake (ETK n:o 303). Yleisenä sääntönä voidaan pitää, että kaikki ne tiedot työsuhteista, palkoista ym., jotka ovat tarpeen vapaakirjan sisällön selvittämistä varten, annetaan työsuhdekortilla. Eläketapahtumakortilla taas ilmoitetaan tiedot, jotka koskevat eläkehakemuksen käsittelyä, eläkkeen määrää ja maksamista sekä niissä tapahtuvia muutoksia.

Työsuhderekisteriin kohdistuvat eläkelaitosten tiedustelut rekisteriotepyyntöineen edellytettiin alussa mainitussa yleiskirjeessä 2/62 väliaikaisesti hoidettaviksi kuten muukin tietoliike työsuhdekortilla. Kansaneläkkeistä tehtäviä tiedusteluja varten otettiin myöhemmin käytäntöön erillinen lomake (ETK n:o 611), minkä käyttö on muodostunut alkuperäistä tarkoitustaan laajemmaksi niin, että se eräiden tiedustelujen osalta on rinnakkainen työsuhdekortin kanssa. Tämä antoi aiheen yleisemmin tutkia tiedustelujen lomakekysymystä. Tuloksena oli, että eläkelaitosten tiedusteluja varten suunniteltiin uusi lomake, joka tulee korvaamaan työsuhdekortin käytön tiedusteluissa sekä kansaneläkkeitä varten käytössä olevan edellä mainitun lomakkeen. Tämän uuden lomakkeen käytäntöön ottaminen on kuitenkin siirretty siihen asti kunnes saadaan lopullinen selvitys, mitä tiedusteluja sai-

rausvakuutuksen vuoksi mahdollisesti on tähän lomakkeeseen sisällytettävä. Siihen asti, kunnes uudesta tiedustelulomakkeesta ja sen käytäntöön ottamisesta tiedotetaan, voidaan tiedustelut tehdä työsuhdekortilla ja kansaneläketietojen pyytämistä varten olevalla lomakkeella aikaisempaan tapaan.

Työsuhderekisterin uusien ohjeiden ollessa valmistelun alaisena ei eläkelaitoksilta edellytetty työsuhteiden päättymisilmoitusten toimittamista Eläketurvakeskukselle. Kun tätä syytä ei enää ole, olisi toivottavaa, että eläkelaitokset lähettäisivät sanotut ilmoitukset niin pian kuin mahdollista.

TR

LEL:N MAKSUVELVOLLISUUS

LEL:n mukainen vakuutusmaksun suorittamisvelvollisuus, josta on säädetty LEL 10 §:n 1 momentissa eroaa oleellisesti eläketurvan kustantamisvelvollisuudesta TEL:ssa. TEL:ssa on säädetty työnantajan velvollisuudeksi järjestää eläketurva kaikille sellaisille työntekijöilleen, jotka kuuluvat mainitun lain piiriin. Myös vakuutusmaksu määräytyy juuri näille vakuutuksen piiriin kuuluville työntekijöille maksettujen palkkojen perusteella. LEL-vakuutusmaksua taas ei ole tarkoitettu määrättäväksi yksilöllisesti jokaisen LEL-eläkkeeseen oikeutetun työntekijän palkasta, vaan se on säädetty kollektiiviseksi maksuksi, joka on maksettava kaikista niistä palkoista, jotka on suoritettu LEL:ssa tarkoitetuilla työaloilla työskenteleville työntekijöille.

Sääntönä siis on, että LEL-vakuutusmaksu on maksettava kaikista niistä palkoista, jotka työnantaja on työsuhteessa oleville työntekijöilleen suorittanut mainitun lain piiriin kuuluvalla työalalla, näistä vähennettynä niiden kysymyksessä olevalla alalla työskentelevien työntekijäin palkat, joiden eläketurva on järjestettävä tai vapaaehtoisesti järjestetty TEL:n mukaan. Vii-

meksi mainittuun ryhmään kuuluvat myös pysyväksi ja ympäri vuoden kestäväksi tarkoitettuun työsuhteeseen otetuille työntekijöille TEL:ssa säädetyn odotusajan kuluessa maksetut palkat.

Näin ollen, työn tapahtuessa LEL:ssa tarkoitettulla työalalla, vakuutusmaksu on maksettava pysyväksi ja ympäri vuoden kestäväksikin tarkoitettussa työsuhteessa olevalle työntekijälle maksetusta palkasta, jollei hän TEL:n ikärajoitusten tai työsuhteen sivutoimimisen luonteen vuoksi kuulu mainitun lain piiriin.

Käytännössä esiintyneiden epäselvyyksien vuoksi huomautetaan vielä, ettei vakuutusmaksun maksamisvelvollisuus ole riippuvainen palkan määrästä. Vaikka se olisikin niin vähäinen, ettei siitä ole toimitettava veroennakon pidätystä, on LEL-vakuutusmaksu kuitenkin maksettava.

JL

KYSYMYS TYÖNTEKIJÄIN ELÄKELAIN 4 §:N
3 MOMENTIN (8.7.1961/395) TULKINNASTA

135/63

K.L.S:lle, joka oli työsuhteen kestäessä saadun sairauden johdosta joutunut lopettamaan työnteon 20.3.1963, oli myönnetty työntekijäin eläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke 1.10.1963 alkaen eli samasta ajankohdasta kuin kansaneläke.

Eläkelautakunta määräsi eläkettä maksettavaksi 1.4.63 alkaen, koska K. L. S:ää oli pidettävä työkyvyttömänä maaliskuusta 1963 lukien.

Kun tämä ratkaisu sisältää samalla periaatepäätöksen siitä, miten eläkelautakunta tulkitsee 8.7.61 annetun työntekijäin eläkelain 4 §:n 3 momenttia,

on syytä tarkastella asiaa lähemmin. Mainittu säännös kuuluu seuraavasti: "Oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä on joka tapauksessa työntekijällä, joka sairauden, vian tai vamman perusteella saa kansaneläkettä". Lain sanamuotoa ei voida pitää täysin yksikäsitteisenä. Lähinnä herää ajatus, mikä merkitys on annettava sanoille "joka tapauksessa". Jos näitä sanoja ei olisi otettu lakiin, asia olisi selvä. Tällöin oikeus kansaneläkkeeseen olisi yksinomainen kriteerio. Sanamuoto antaa aihetta tulkinnalle, jonka mukaan sellainenkin työntekijä, joka ei saa kansaneläkettä, saattaa olla oikeutettu TEL-eläkkeeseen. Lautakunta on kiinnittänyt huomiota työntekijäin eläkelain 3 §:n säännökseen, josta ilmenee, että sosiaaliministeriöllä on valta, mikäli erityistä syytä on, hyväksyä myös ehdot, jotka eivät jonkin tai joidenkin etujen osalta täytä tämän lain mukaisia vähimmäisvaatimuksia, jos ehtojen mukaisen eläketurvan kokonaisuutena voidaan katsoa raha-arvoltaan vastaavan ainakin sanottua vähimmäisturvaa. Ministeriön 12.7.62 vahvistamien työntekijäin eläkevakuutuksen yleisten vakuutusehtojen 8 §:n 2 momentista ilmenee, että työkyvyttömyyseläkkeen suorittaminen alkaa, jollei aikaisemmasta alkamisajasta ole sovittu, siitä ajankohdasta, mistä lukien vakuutetulle on myönnetty sairauden, vian tai vamman perusteella kansaneläke.

Kun tarkastelee työntekijäin eläkelakia kokonaisuutena, ei voi välttyä vaikutelmalta, että työkyvyttömyyden käsite on selvästi primäärinen verrattuna kansaneläkkeeseen. Niin kuin eläkkeen nimityksestä "työkyvyttömyyseläke" käy ilmi, tämä eläkelaji perustuu työntekijän työkyvyttömyyteen. Samoin tämä käy ilmi 4 §:n 4 momentista ja 6 §:n 2 ja 3 momenteista, 8 §:n säännöksistä ja 23 §:stä, jossa työntekijälle on annettu valintaoikeus huoltoapulain mukaisen elatuksen ja TEL-eläkkeen välillä ensimmäisen eläketaapahtuman sattuessa. Valintaoikeuden saamista vasta kansaneläkkeen saamisen jälkeen on vaikea ymmärtää, koska huoltoapulain mukainen elatus ei missään tapauksessa ole sidottu kansaneläkkeeseen. Edelleen on huomattava työntekijäin eläkeasetuksen 11 §:n 2 momentin säännös, jossa "työkyvyttömyyseläkehakemuksen ratkaisemista varten" on määrätty toimitettavaksi lääkärinlausunto hakijan terveydentilasta ja jossa säädetään myös, että elä-

kelaitos voi määrätä hakijan käymään "työkyvyttömyyden selvittämistä varten" tutkittavana sairaalassa tai lääkärin luona. Jollei eläkelaitos saisi itsenäisesti harkita työkyvyttömyyden alkamisajankohtaa, nämä lääkärinlausunnot olisivat tarpeettomat. Niitä ei voine perustella pelkästään selvityksen saamisella TEL 4 §:n 4 momentin rajoitussäännöksen harkitsemista varten, koska Kansaneläkelaitoksesta olisi aina saatavissa lääkärinlausunto käytettäväksi. Näin ollen onkin katsottava, että TEL 4 §:n 3 momentin mukaan - siis vanhassa muodossa - kansaneläkkeen saaminen on vain täysi näyttö työkyvyttömyydestä, mutta ei suinkaan työkyvyttömyyden alkamisesta.

Tässä yhteydessä on syytä vielä kiinnittää huomiota kansaneläkelain 22a §:ään (12.12.1960/480), jossa käsitellään sairauseläkettä. Tätä eläkettä voidaan tietyin edellytyksin maksaa henkilölle, jonka työkyky on kuuden kuukauden ajan ollut alentunut eläkkeeseen oikeuttavassa määrin. Näin ollen eläkkeen myöntämistä koskeva päätös tarkoittaa sitä, että henkilö on ollut jo kuusi kuukautta työkyvytön ennen sitä ajankohtaa, josta alkaen sairauseläke on myönnetty.

Työntekijäin eläkelain muuttamisesta marraskuun 22 päivänä 1963 annettu laki saattoi käsiteltävänä olevan kysymyksen pois päiväjärjestyksestä joulukuun 3 päivästä 1963 lukien, mutta koska eläkelaitoksissa vielä esiintyy hakemuksia, joissa työkyvyttömyyden alkamisajankohta sattuu ennen viimeksi mainittua päivämäärää, asialla on myös käytännöllistä merkitystä.

Edellä oleva sisältää asiallisesti myös sen, miten eläkelautakunta ymmärtää käsitteen eläketapahtuma. Tämä ei ole riippuvainen kansaneläkkeen myöntämisestä, vaan eläketapahtuma sattuu, kun työntekijä tulee työkyvyttömäksi. Mikäli työkyvyttömyys on alkanut ennen työntekijäin eläkelain voimaan tuloa, eläkehakemus hylätään. Kun työkyvyttömyys on alkanut mainitun eläkelain voimaan tulon jälkeen, eläke myönnetään työkyvyttömyyden tosiasiallista alkamista seuranneen kuukauden alusta lukien.

TYÖKYVYTTÖMYYSASIAIN NEUVOTTELUKUNNAN TOIMINNASTA

Työkyvyttömyysasiain neuvottelukunta on kuluvana vuonna kesäkuun puoliväliin mennessä käsitellyt yhteensä 25 sille lähetettyä työkyvyttömyyseläketapausta. Niistä suurin osa on koskenut rajoitussäännösten (TEL 4 §:n 4 momentin ja LEL 5 §:n 3 momentin) soveltamista, mutta myös kysymys siitä, onko työkyvyttömyystapahtuma sattunut ennen työeläkelakien voimaantuloa, on useassa tapauksessa antanut eläkelaitokselle aiheen pyytää neuvottelukunnan lausuntoa. Neuvottelukunnan käsittelemistä asioista mainittakoon seuraavat:

N:o 2/TkN 3/64: Eläkkeen hakija oli ollut syyskuusta 1962 helmikuuhun 1963 sekä elokuusta 1963 saman vuoden lokakuun 9 päivään rakennusalan lyhytaikaisissa aputoissa, joista hän oli saanut ansioita vuonna 1962 1 850 ja vuonna 1963 1 960 markkaa. Vuonna 1954 hakija oli sairastunut keuhkotautiin ja ollut parantolahoidossa kolmen kuukauden ajan. Hakijan oli todettu olevan aktiivisen keuhkotaudin takia parantolahoidon tarpeessa vuoden 1957 alussa ja asevelvollisuuskutsun yhteydessä toimitetussa tuberkuloositarkastuksessa syyskuussa 1963. Asiakirjoista ei ilmennyt, että hakija olisi ollut parantolahoidossa edellisen toteamisen tapahduttua. Lokakuun 10 päivänä 1963 oli hakija toimitettu viranomaisen määräyksestä parantolahoitoon hänen kieltäytyttyään menemästä parantolaan vapaaehtoisesti. Parantolasta hän oli poistunut luvatta hoidon ollessa vielä kesken.

Neuvottelukunta totesi, että hakija oli saanut kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä keuhkotaudin perusteella yhdenjaksoisesti maaliskuusta 1957 lähtien. Koska hakijan esittämät työsuhteet olivat olleet suhteellisen lyhytaikaisia ja hänen niistä saamansa ansiotulot niin vähäisiä, että hän tuskin kykeni yksinomaan niillä itseään elättämään, ja kun hakija oli jättänyt keuhkotautinsa hoitamatta ja sen sijaan työskennellyt terveytensä kustannuksella, neuvottelukunta katsoi, ettei hakijan työskentelyä voitu pi-

tää osoituksena työkyvyn palautumisesta. Näin ollen hakijaa oli pidettävä työkyvyttömänä jo ennen LEL:n voimaantuloa. Tämän vuoksi ja kun hänellä sitä paitsi oli työkyvyttömyyden pääasiallisena syynä oleva sairaus jo ennen kuin hänen LEL:n soveltamispiiriin kuuluvat työsuhteensa olivat alkaneet, neuvottelukunta suositti työeläkehakemuksen hylkäämistä.

N:o 20/TkN 11/64: Vuonna 1920 syntynyt eläkkeen hakija oli työskennellyt rakennus- ja metsätöissä, kunnes hän 27.10.1962 tapahtuneessa liikenne-onnettomuudessa oli saanut murtuman oikeaan sääreensä, johon sittemmin oli tehty ruuvikiinnitys ja kipsisidos. Selvitysten mukaan hakija oli ansainnut LEL:n alaisissa töissä vuoden 1963 kesä- ja lokakuun välisenä aikana 1 906 markkaa. Työ oli ollut uitossa tapahtuvaa tukkien erottelua, jota hakija oli saattanut tehdä istuen. Tämän lisäksi hakija oli ollut puolustusvoimien rakennustyömaalla lokakuussa 1963 työn laadun käymättä asiakirjoista ilmi. Jalasta oli poistettu ruuvit 16.11.1963 ja kipsisidos 26.2.1964. Hakija oli saanut viimeksi mainittuna päivänä lääkäriltä luvan harjoitella niveliä ja jonkin verran varata jalkaansa. Lääkäri oli röntgentutkimuksessa todennut asennon murtumakohdassa säilyneen hyvänä ja luulastojen pysyneen paikoillaan, mutta murtumaraon näkyvän vielä ääriivivoiltaan hämartyneenä. Hän katsoi potilaan kykenevän toistaiseksi vain istumatyöhön. Kansaneläkehakemusta ei ollut saapunut Kansaneläkelaitokseen.

Neuvottelukunta katsoi, ettei hakijaa ollut pidettävä LEL:n tarkoittamassa määrin työkyvyttömänä yhdenjaksoisesti vuoden pituista aikaa. Lausuntoa perusteltiin muun muassa sillä, että hakija oli puolen vuoden kuluttua vammautumisesta tehnyt viiden kuukauden ajan hänelle soveltuvaa työtä, josta hän oli saanut tämän työalan keskimääräisiä palkkoja vastaavan ansion, eikä asiakirjoista ilmennyt, että työnantaja olisi järjestänyt hänelle tämän työn tarkoituksenaan hakijan huollon tarpeen tyydyttäminen.

N:o 21/TkN 11/64: Eläkkeen hakija oli saanut keuhkotuberkuloosin perus-

teella LEL:n mukaista työkyvyttömyyseläkettä 1.8.1962 - 30.4.1964 ja kansaneläkelaisissa säädettyä määrääjkaista sairauseläkettä 1.10.1962 - 30.4.1964. Hakija oli ollut parantolahoidossa 22.8.1962 - 24.8.1963. Lääkärintodistuksen mukaan keuhkoissa olleet muutokset olivat korjaantumassa hyvin lääkkehoidolla, jota oli tarkoitus jatkaa ainakin kesän 1964 ajan. Hakija oli parhaillaan Tuberkuloosiliitto r.y:n ylläpitämässä Merikosken ammattikoulussa, jota hän kykeni haitatta käymään. Kurssin oli määrä päättyä 31.5.1965.

Neuvottelukunta katsoi, että hakijan työkyvyttömyyseläkettä voitaisiin jatkaa niin pitkäksi ajaksi kuin hänen koulutuksensa Merikosken ammattikoulussa tuli jatkumaan. Asiaa käsiteltäessä todettiin, ettei yleensääkään ole syytä lakkauttaa työkyvyttömyyseläkettä eläkkeen saajan kuntouttamisen kannalta välttämättömän ammattikoulutuksen vielä jatkuessa, vaikka hakija kuntouttamisen aikana tulisikin lääketieteellisesti katsoen työkykyiseksi. Sen sijaan ei olisi tarkoituksenmukaista jatkaa työkyvyttömyyseläkettä, jos ammattikoulutuksen olennaisimpana tarkoituksena on uuden ammatin hankkiminen eikä työkyvyn palautuminen.

SP

RAHASTOVAJAUKSEN LUOTTOVAKUUTUS

Eläkesäätiöille on jo ennestään ollut luonteenomaista, että luvattun eläketurvan rahoittaminen on voinut tapahtua joustavasti sitä mukaa kuin työnantajayrityksen vuositulo on kulloinkin suonut siihen mahdollisuuksia. Joustavuudesta aiheutuva haitta, eläketurvan varmuuden väheneminen yrityksen lopettaessa toimintansa, on työntekijäin eläkelaisissa poistettu sillä, että eläkesäätiön vastuuvajauksen vakuudeksi on määrätty otettavaksi maksuluottovakuutus.

Samanlaisen mahdollisuuden tuloksen tasaukseen sallii laki sosiaaliministeriön vahvistamin perustein TEL-eläkevakuutuksessakin työnantajan maksujen osalta, jolloin myös on ehtona, että syntyvän rahastovajauksen vakuudeksi otetaan luottovakuutus. Vahvistettujen perusteiden puuttuessa ei rahastovajauksen käyttö ole eläkevakuutuksessa kuitenkaan tähän mennessä tullut kysymykseen. Sosiaaliministeriön nyt vahvistettua työntekijäin eläkelain mukaista toimintaa harjoittavien vakuutusyhtiöiden hakemuksesta standardiperusteet vakuutusyhtiöiden toiminnassa hyväksyttävälle rahastovajauksille, mainittu puute on poistunut ja lain suoma mahdollisuus tuloksen tasaukseen siten vakuutusyhtiöidenkin asiakkaiden käytettävissä.

Eläketurvakeskuksella on jo alunpitäen ollut suunniteltuna rahastovajauksen luottovakuutus, maksuluottovakuutus n:o 3, josta on tiedotettu eläkelaitoksille yleiskirjeessä n:o 4/62. Tämän luottovakuutuksen vakuutusmaksu määräytyy samoin kuin eläkesäätiöiden vastuuvajauksen luottovakuutusmaksukin. Luottovakuutusmaksun vähimmäismäärä on 0.5 % ja maksuasteikko on muutoinkin korkeampi kuin takaisinlainauksen luottovakuutuksessa. Vakuutusmaksuun saattaa kuulua myös säästömaksuosa, jos rahastovajaus on suurempi kuin 20 % koko siitä rahasto-osuudesta, joka työnantajan on kustannettava.

Lain tarkoituksena ei kuitenkaan voi olla se, että rahastovajaukseen turvautumalla voitaisiin jo uhkaavaa konkurssia siirtää tuonnemmaksi. Tällaisten tapausten karsimiseksi pois niiden luottovakuutuksen ottajien joukosta, jotka käyttävät rahastovajasta vain saadakseen siten mahdollisuuden hyväksyttävään tuloksen tasaukseen, Eläketurvakeskus edellyttää, että tarvittava luottovakuutus järjestetään hyvissä ajoin ennenkuin sitä todella tarvitaan. Kun luottovakuutusmaksu lasketaan niinkuin eläkesäätiöidenkin kohdalla vain siltä ajalta, jona vajasta todella esiintyy, asian hoitamisesta ajoissa ei aiheudu ylimääräistä luottovakuutusmaksua.

MIELIPIDETUTKIMUKSEN TULOKSIA; INFORMAATIOLÄHTEET

Työeläkejärjestelmää koskevassa mielipidetutkimuksessa on parhaillaan käynnissä kerätyn aineiston käsittely. Seuraavassa on selostettu saadun näytteen lopullista rakennetta ja joitakin ensimmäisiä tutkimustuloksia. Tässä vaiheessa on taulukoitu ja laskettu vastausjakautumat kyselylomakkeen ensimmäisiin kysymyksiin, jotka koskivat informaatiota ja sen läpimenoa. Taulukkojen luvut ovat vielä tarkistamattomia ennakkotietoja.

Tutkimuksessa suoritettiin yhteensä 1 083 haastattelua, joista 698 oli kaupungeista tai kauppaloista ja 385 maaseudulta. Koska otantasuhde oli käytännöllisistä syistä valittu puolta pienemmäksi maaseudulla kuin asutuskeskuksissa, tehtiin nämä asuinpaikan mukaiset ryhmät näytteessä keskenään yhdistämiskelpoisiksi siten, että ennen tulosten käsittelyä kaikki maaseututapaukset kaksinkertaistettiin. Täten tuli näytteen käsittelylukumääräksi maaseudun osalta 770 ja kaikkiaan 1 468. Tämä menettely on luonnollisesti aiheuttanut sen, että saatujen tulosten varianssi on maaseudun kohdalla suurempi kuin asutuskeskusten; suoritettujen tilastollisten arvioiden mukaan ei tämän kuitenkaan pitäisi estää havaitsemasta mahdollisia olennaisia eroja tuloksissa eri asuinpaikkaryhmien välillä.

Taulukko 1. Näytteen rakenne (kpl)

Asuinpaikka	TEL-työntekijät		LEL-työntekijät		Työnantajat M + N	Lakien piirin ulkopuolella olevat		Kaikki yhteensä
	Miehet (M)	Naiset (N)	M	N		M	N	
Kaupungit ja kauppalat	158	151	31	4	22	105	227	698
Maalaiskunnat	82	46	86	4	22	194	336	770
Yhteensä (%)	240	197	117	8	44	299	563	1 468

Työnantajien ryhmässä ei ole katsottu aiheelliseksi sukupuolen mukaisten alaryhmien muodostamista. Lakien piirin ulkopuolella oleva joukko näyt-

Lehdet näyttävät muodostaneen pääasiallisen tietolähteen kaikissa ryhmissä. Ainakin lehdestä lukeneiden määrä ylittää 30 % muissa ryhmissä paitsi työnantajilla, joilla se on 25 %. Myös radiolla on ollut tärkeä merkitys - ulkopuolisten ryhmässä on ainakin radiosta kuulleiden määrä jopa yhtäsuuri kuin ainakin lehdestä lukeneiden määrä eli 33 %. Kolmantena pääasiallisena tiedon saantilähteenä on ollut työpaikka TEL- ja LEL-vastaajilla. Vihkosen tai kiertokirjeen mainitsee tässä vain muutama harva vastaaja - työnantajat kuitenkin muita useammin.

TEL- ja LEL-ryhmät samoin kuin asuinpaikkaryhmät on taulukossa yhdistetty, sillä näiden vastausjakautumat eivät eroa toisistaan paljoakaan. Ainoat erot löytyvät radion ja työpaikan merkityksessä. Maaseudun LEL-vastaajilla radio on ollut useammin informaatiolähteenä kuin muilla lakien piiriin kuuluvilla, kun taas työpaikan merkitys tiedonsaantipaikkana on TEL-vastaajille tärkeämpi kuin LEL-ryhmälle, mitä voitaneenkin pitää luonnollisena.

Kysymyksen 2 kohdalla saattoivat vastaajat mainita yhden, kaksi tai useampiakin tietolähteitä. Sen tähden on mielenkiintoista tarkastella hieman lähemmin kuinka monitahoista tietojen saanti on ollut eri ryhmissä.

Taulukko 4. Erilaisten tietolähteiden lukumäärä. Vastaajat % työeläkelaeista tietojen saamisen kokoluokasta kussakin alaryhmässä.

Tietolähteiden lukumäärä	TEL + LEL			Työnant.	Ulkopuoliset			Kaikki yht.
	M	N	yht.	yht.	M	N	yht.	
1	14	11	13	28	18	21	20	17
2	53	60	56	55	57	56	56	56
3 tai useampia	33	29	31	17	24	22	23	26
Ei osaa sanoa	0	0	0	0	1	1	1	1
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100	100	100	100

Suurin osa vastaajista mainitsee kaksi eri lähdettä. Jokaisessa ryhmässä heidän määränsä on yli 50 %. Lakien piiriin kuuluvat ovat saaneet tietoja

kolmesta tai useammasta lähteestä suuremmassa määrin kuin muut. Kuten taulukosta voidaan nähdä on tulos jokseenkin riippumaton vastaajien sukupuolesta. TEL- ja LEL-ryhmien välillä ei voitu havaita mitään selviä eroja. Myöskään vastaajan asuinpaikka ei näyttänyt vaikuttavan käytettyjen lähteiden lukumäärään.

Eri tiedotusvälineiden suhteiden selvitystä jatkettiin edelleen kysymyksessä 3, jossa pyydettiin ilmoittamaan se lähde, joka asianomaiselle on ollut henkilökohtaisesti tärkein. Kokonaisuutena ottaen voitiin havaita, että lehdet ovat muodostaneet paitsi tavallisimman myös useimmille vastaajille tärkeimmän tietolähteen - prosenttiluvuksi saatiin 37. Seuraavaksi sijoittuu radio ja kolmanneksi työpaikat. Ryhmien välillä on tässä järjestyksessä kuitenkin vaihteluja. TEL-vastaajilla on järjestys ja vastaavat prosenttiluvut: 1. lehdet 38 %, 2. työpaikka 24 % ja 3. radio 16 %, kun taas LEL-vastaajilla on järjestys: 1. radio 38 %, 2. lehdet 30 % ja 3. työpaikka 19 %. Ulkopuolisilla ovat luvut: 1. lehdet 39 % ja 2. radio 29 %. Työnantajilla löytyy myös selvä tärkeysjärjestys, jossa 1. sijalla ovat lehdet (25 %) ja 2. sijalla vihkonen tai kiertokirje (20 %). Huomattakoon, että tässäkin yhteydessä miehet mainitsivat lehden yleensä useammin kuin naiset - erityisen selvä ero oli asutuskeskusten TEL-vastaajilla. Mielenkiintoista oli havaita, että esittelyvihkonen tai kiertokirje on esiintynyt tärkeimpänä tiedonlähteenä yhteensä vain n. 7 - 10 %:lla vastaajista - työnantajia lukuunottamatta. Television merkitys on tässä kysymyksessä lähes olematon.

Kysymyksessä 4 tiedusteltiin niiltä, jotka kysymyksen 2 mukaan ilmoittivat lukeneensa laeista ainakin lehdistä, minkä tyyppisestä lehdestä he lähinnä olivat saaneet tietoja. Tulokseksi saatiin kaikkien ryhmien kohdalla, että lehdet ovat olleet joko paikkakuntalehtiä (47 %), tai suuria valtakunnallisia päivälehtiä (39 %), tai kumpiakin, kun taas aikakaus- yms. lehtien merkitys on ollut tässä hyvin vähäistä. Em. kahden lehtityypin suhteen on paikkakuntalehti ollut tärkeämpi TEL- ja LEL-vastaajille sekä asutuskeskuksissa että maaseudulla, samoin maaseudun ulkopuolisille. Sen sijaan asu-

tuskeskusten ulkopuoliset ja työnantajat ilmoittavat lukeneensa tietoja enemmän suurista päivälehdistä.

Kysymyksessä 5 kysyttiin vihdoin sitä tietolähdettä, jonka kautta asianomainen haluaisi mieluiten vastaanottaa työeläkelakeja koskevaa tietoa (vastajille näytettiin luettelo, josta pyydettiin nimeämään toivottavin tietolähde). Vastausjakautumat on esitetty taulukossa 5.

Taulukko 5. Ensisijaisesti toivottu tietolähde. Vastajat % työeläkeläeistä tietoisten kokoluokasta kussakin alaryhmässä.

Ensisijaisesti toivottu tietolähde	TEL + LEL			Työnant.	Ulkopuoliset			Kaikki yht.
	M	N	yht.	yht.	M	N	yht.	
Radio	8	6	7	9	16	13	14	11
Televisio	6	5	6	13	6	12	10	8
Sanomalehti	13	13	13	10	27	11	17	15
Esittelyvihkonen	46	42	45	46	32	35	34	39
Selostus työpaikalla	14	13	14	6	7	14	11	12
Muut yhteensä	9	19	12	10	8	8	8	10
Ei osaa sanoa	4	2	3	6	4	7	6	5
Yhteensä (%)	100	100	100	100	100	100	100	100

Eniten toivottu lähde on kaikissa ryhmissä esittelyvihkonen - lakien piiriin kuuluvilla ja työnantajilla erityisen selvästi eli lähes joka toisella näiden ryhmien vastaajista. Toinen, mutta jo paljon pienempi joukko haluaisi ensisijaisesti tietoja sanomalehdistä ja tämän kanssa jokseenkin samansuuruisen osa TEL- ja LEL-työntekijöistä toivoo ensisijaisesti selostustilaisuuksia työpaikoilla. Ensisijaisesti radiosta haluaisi tietoja verrattain pieni osa vastaajista (TEL+LEL-ryhmässä 7 %) ja televisiosta vielä vähäisempi joukko - lukuunottamatta työnantajia.

Esittelyvihkosta toivovien määrä ylittää itse asiassa 50 % sekä maaseudun että asutuskeskusten LEL-vastaajilla. Maaseudun TEL-vastaajilla on tämä prosentti jopa 60. Sen sijaan asutuskeskusten TEL-vastaajista haluaisi vain

noin 36 % ensisijaisesti tutustua esittelyviikkoseen.

Informaatiota koskevat selvittelyt ovat vain yksi osa niistä tavoitteista, joihin tutkimuksessa pyritään. Samalla kun käsittelyä muiden kohtien osalta jatketaan, on tarkoituksena päästä ainakin osittain myös syvemmälle menevään tulosten analysointiin.

Sitä mukaa, kun tuloksia saadaan valmiiksi, tullaan niitä julkaisemaan tässä lehdessä. Tutkimuksen kokonaistulokset tullaan sitä paitsi esittämään yhtenäisessä tutkimusraportissa.

SF

TIETOJA LEL-PIIRISTÄ AJALTA 9.62 - 8.63

Eläketurvakeskuksen toimesta on nauharekisteristä ajettu esiin tiedot niiden henkilöiden lukumäärästä, jolle on rekisteröity LEL-ansioita ajalta 1.9.62 - 31.8.63 sekä näiden jakaantumisesta ansion suuruuden ja tilityskuukausien lukumäärän mukaan. Saatujen tulosten suhteen on syytä huomauttaa, että nauhoilla on edelleenkin kaksoisrekordeja sellaisten työntekijöiden kohdalla, joiden henkilötiedot on ilmoitettu erilaisina eri tilityksissä. Koska saman työntekijän tilitykset ovat tällaisissa tapauksissa tulleet rekisteröidyiksi ikäänkuin ne koskisivat eri henkilöitä, on saatu työntekijöiden kokonaislukumäärä ilmeisesti jonkin verran todellista suurempi; ylimääräiset tapaukset kertyvät jakautumissa pienten ansioiden ja lyhyiden työssäoloaikojen ryhmiin.

Nauharekisterin mukaan oli LEL-töissä ollut tarkasteluaikana sellaisia

18-64 vuotiaita henkilöitä, joiden puolesta oli tilitetty vakuutusmaksut työeläkekassoille, yhteensä 488 561, joista miehiä 436 374 ja naisia 52 187. Ali- ja yli-ikäisiä ei ajossa otettu huomioon.

Tarkasteltaessa rekisteriin merkittyjen työntekijöiden jakaantumista sen mukaan, kuinka paljon he olivat yhteensä ansainneet LEL-töissä kyseessä olevan 12 kuukauden aikana, voitiin havaita, että 45 %:ssa tapauksista oli rekisteröityjen ansioiden summa niin pieni, että se jäi alle 800 nmk:n. Naisten joukossa tällaisia tapauksia oli jopa lähes 60 % kaikista, kuten seuraavasta asetelmasta ilmenee:

Ansiot ajalla 1.9.62-31.8.63	Miehet		Naiset		Kaikki	
	henki- löitä	%	henki- löitä	%	henki- löitä	%
< 800	189 391	43	30 936	59	220 327	45
≥ 800	246 983	57	21 251	41	268 234	55
Yhteensä	436 374	100	52 187	100	488 561	100

Vaikka onkin muistettava, että alussa mainitut kaksoisrekorditapaukset ovat vaikuttaneet lisäävästi henkilöiden lukumäärään nimenomaan pienten ansioiden ryhmässä, voidaan silti päätellä, että vuosittain rekisteröitävistä LEL-työntekijöistä tulee varsin suuri osa olemaan sellaisia, joiden ansiot eivät nouse eläkkeeseen oikeuttavaan rajaan saakka. Nämä lienevät pääasiassa erilaisia, aivan tilapäisluontoisesti LEL-töitä suorittavia henkilöitä, joille kertyy LEL:n alaisia ansioita vain hyvin lyhyeltä ajalta. Tutkittaessa työntekijöiden jakaantumista sen mukaan, kuinka monen kuukauden kohdalla heidän osaltaan oli tarkasteluaikana rekisteröity LEL-tilityksiä, voitiin nimittäin - kuten seuraavasta taulukosta käy selville - havaita, että yli 190 000 työntekijällä eli noin 40 %:lla rekisteriin merkityistä henkilöistä oli tilityksiä korkeintaan kahdelta kalenterikuukaudelta. (Tosin ovat kak-

soisrekordien aiheuttamat ylimääräiset tapaukset ilmeisesti kertyneet en-
sisijassa tähän ryhmään, joten todellisuudessa sen osuus lienee jonkin ver-
ran pienempi.)

LEL-työntekijät 9.62 - 8.63 tilityskuukausien lukumäärän mukaan

Tilityksiä	Miehet		Naiset		Kaikki	
	Henkilöitä	%	Henkilöitä	%	Henkilöitä	%
1 kuukaudelta	112 705	25.8	16 641	31.9	129 346	26.5
2 "	56 172	12.9	8 410	16.1	64 582	13.2
3 "	42 222	9.7	5 492	10.5	47 714	9.8
4 "	35 044	8.0	4 460	8.6	39 504	8.1
5 "	27 365	6.3	2 860	5.5	30 225	6.2
6 "	23 556	5.4	2 406	4.6	25 962	5.3
7 "	21 474	4.9	2 260	4.3	23 734	4.8
8 "	20 457	4.7	1 952	3.8	22 409	4.6
9 "	20 172	4.6	1 633	3.1	21 805	4.5
10 "	20 031	4.6	1 574	3.0	21 605	4.4
11 "	24 469	5.6	1 999	3.8	26 468	5.4
12 "	32 707	7.5	2 500	4.8	35 207	7.2
Yhteensä	436 374	100.0	52 187	100.0	488 561	100.0

Tarkasteltaessa keskimääräistä ansioiden summaa tilityskuukausien luku-
määrän mukaan muodostetuilla työntekijäryhmillä, voitiin todeta sen nou-
sevan eläkeoikeuden antavan rajan yläpuolelle miehillä kolmen ja naisilla
neljän kuukauden aikana LEL-työssä olleilla. Sitä lyhyemmän ajan työs-
kennelleet näyttävät siis tämänkin tarkastelun mukaan yleensä olevan niitä,
jotka eivät kuulu LEL-eläkeoikeuden piiriin, vaikka heidät on merkitty re-
kisteriin. Siitä, kuinka tavallista on, että sama henkilö on toisina vuosina
pitemmän ja toisina vain lyhyen ajan LEL-työssä, ei järjestelmän lyhyen

voimassaoloajan takia vielä voida saada käsitystä.

LEL-työntekijäin keskimääräiset ansiot 9.62 - 8.63 tilityskuukausien lukumäärän mukaan

Tilityksiä	Miehet		Naiset		Kaikki	
	Keskimääräinen ansio mk					
	koko ajalta	kuukautta kohti	koko ajalta	kuukautta kohti	koko ajalta	kuukautta kohti
1 kuukaudelta	228	228	159	159	219	219
2 "	546	273	407	204	528	264
3 "	916	305	686	229	889	296
4 "	1 336	334	988	247	1 297	324
5 "	1 723	345	1 251	250	1 678	336
6 "	2 157	360	1 527	255	2 098	350
7 "	2 639	377	1 953	279	2 574	368
8 "	3 209	401	2 198	275	3 121	390
9 "	3 879	431	2 661	296	3 788	421
10 "	4 698	470	3 024	302	4 576	458
11 "	5 987	544	3 571	325	5 805	528
12 "	6 958	580	3 875	323	6 739	562

Ei ainoastaan ansioiden summa, vaan myös keskimääräinen ansio kuukautta kohti näyttää kasvavan melko voimakkaasti sen mukaan mitä vakinaisemmin LEL-töitä suorittavista henkilöistä on kysymys. Kaikkien 12 kuukauden aikana työskennelleiden keskimääräinen kuukausiansio on yli kaksinkertainen niihin verrattuna, jotka ovat olleet työssä vain 1-2 kuukautena. Ero johtunee osittain siitä, että nämä ryhmät koostuvat erityyppisistä työntekijöistä, joiden palkkataso myös on erilainen, osittain taas siitä, että lyhyen aikaa työskennelleiden joukossa varmasti on runsaasti sellaisia henkilöitä, jotka eivät ole olleet työssä täysiä kalenterikuukausia. Rekisteriin ei ole

merkitty työsuhteiden pituuksia, joten sen perusteella ei voida erottaa koko kuukauden työssä olleita niistä, joiden työsuhde on kestänyt vain muutamia päiviä.

Suoritetussa ajossa ei työntekijöitä eroteltu sen mukaan, mille työeläkekassalle heidän osaltaan oli tilitykset suoritettu. Tätä ja eräitä muita nyt käsittelemättömiä kysymyksiä tullaan selvittämään loppukesällä suoritettavassa laajemmassa LEL-tutkimuksessa.

MA

TYÖKYVYTTÖMYYDEN MÄÄRITTELY RUOTSISSA

Kuudes pohjoismainen sosiaalivakuutuskongressi pidettiin Kööpenhaminassa viime toukokuun 12-14 päivinä. Sen eläkevakuutusjaosto käsitteli mm. kysymystä työkyvyttömyyseläkkeen porrastamisesta työkyvyttömyysasteen mukaisesti. Pääalustajana esiintyi tällöin Ruotsin Riksförsäkringsverketin toimistopäällikkö Sten Erik Strandberg, joka selosti Ruotsin uuden, v. 1963 voimaan tulleen yleisen sosiaalivakuutuksen sisältämää työkyvyttömyysmääritelmää sekä osaeläkejärjestelmää samoin kuin periaatteita, joita la-
kia sovellettaessa on noudatettu työkyvyttömyyden arvioimisessa. Aiheen ajankohtaisuuden huomioon ottaen selostan lyhyesti alustuksessa esitettyjä näkökohtia.

Ruotsin yleisen sosiaalivakuutuslain mukaan työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeutettu on vakuutettu, jonka työkyky sairauden, henkisen jälkeenjääneisyyden, vian tai vamman vuoksi on alentunut vähintään puoleen. Työkyvyn alentumisen määrää arvioitaessa otetaan huomioon vakuutetun kyky saada

toimeentulonsa sairaudestaan tai vammastaan huolimatta sellaisessa työssä, joka vastaa hänen voimiaan ja taitojaan ja jota on pidettävä koulutus ja aikaisempi toiminta sekä ikä, asumis- ja muut vastaavat olosuhteet huomioon ottaen hänelle sopivana.

Lain työkyvyttömyysmääritelmä edellyttää, että työkyvyttömyys johtuu huomattavassa määrin lääketieteellisistä tekijöistä, joko sairaudesta, viasta tai vammasta. Arvioitaessa tämän lääketieteellisen syyn työkykyä alentavaa vaikutusta otetaan huomioon kaikki vakuutetun toimeentuloon vaikuttavat muut tekijät. Toisaalta arvioidaan jäljelle jääneen työkyvyn perusteella, missä määrin vakuutettu invaliditeetistaan huolimatta pystyy suorittamaan ansiotyötä.

Työkyvyttömyyseläke on porrastettu siten, että eläkkeeseen oikeutetut on jaettu kolmeen ryhmään työkyvyttömyysasteen mukaisesti:

1. vakuutetut, jotka ovat joko täysin työkyvyttömiä tai joiden työkyky on alentunut vähintään $5/6$:lla;
2. vakuutetut, joiden työkyky on alentunut vähintään $2/3$:lla, mutta ei kuitenkaan $5/6$:lla;
3. vakuutetut, joiden työkyky on alentunut vähintään puolella, mutta ei kuitenkaan $2/3$:lla.

Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat saavat täysimääräisen työkyvyttömyyseläkkeen, toiseen ryhmään kuuluvat $2/3$ -eläkkeen ja kolmanteen $1/3$ -eläkkeen.

Työkyvyttömyyseläkehakemusta käsiteltäessä joudutaan ratkaisemaan ensin, onko eläkeoikeus olemassa. Sen jälkeen määritetään tarkka työkyvyttömyyden aste edellä mainitun ryhmittymisen mukaisesti. Työkyvyn arvioiminen ei tapahdu puhtaasti lääketieteellisillä perusteilla eikä nojaudu yksinomaisesti joihinkin invaliditeettitaulukoiden prosenttilukuihin. Arvioinnissa otetaan huomioon lääketieteelliset tosiasiat ja niiden työkykyä alenta-

va vaikutus juuri asianomaisen eläkkeenhakijan olosuhteissa. Toisaalta katsotaan hakijan todellinen ansiotasoa ennen sairauden alkamista tai vammansa saamista ja verrataan sitä niihin ansioihin, mitä hän invalidina pystyy hankkimaan. Ansiotasossa tapahtunut alentuminen yhdessä lääketieteellisten tekijöiden kanssa määrää lopullisen työkyvyttömyysasteen.

Kysymyksessä oleva laki on ollut voimassa niin lyhyen ajan, että sen soveltamisesta kertyneet kokemukset ovat vielä verraten vähäisiä. Mahdollista on, että työkyvyttömyyden arvioinnissa ei vielä ole löydetty aivan lopullisia muotoja. Mainittakoon, että alustusta pidettäessä ei vielä tunnettu Vakuutusoikeuden kannanottoja työkyvyttömyyseläkkeitä koskevissa valitusasioissa.

Vuoden 1963 alkupuoliskolla tapahtuneiden eläkeratkaisujen perusteella laaditut tilastot osoittavat, että myönnettyistä eläkkeistä 77.4 %:ssa oli kysymys täyseläkkeestä, 15 %:ssa 2/3-eläkkeestä ja 7.6 %:ssa 1/3-eläkkeestä. Vaikkakaan osaeläkkeet eivät ilmeisesti lukumääräisesti merkitse kovinkaan suurta osaa, lisäävät ja oikeudenmukaistavat ne huomattavassa määrin eläketurvaa.

Suomalaisen näkökulmasta näyttää Ruotsin työkyvyttömyyseläkejärjestelmä sisältävän monia onnistuneita piirteitä. Silmiinpistävää on se, että sillä on lukuisia yhtymäkohtia meidän työeläkelainsäädäntömme kanssa. Mielenkiintoista on seurata, mihin naapurimaassamme kehitys tulee johtamaan työkyvyttömyyden arvioinnin kohdalla, ja mitä kokemuksia siellä saadaan pitkälle viedystä osaeläkejärjestelmästä.

Suomessa osaeläkejärjestelmällä on vanhat perinteensä vapaaehtoisen eläkevakuutuksen piirissä. Nämä perinteet jatkuvat nykyisin TEL:n puitteissa. Mainittu laki sisältää mahdollisuuden valita vapaaehtoisena lisäetuna lievennetty työkyvyttömyyden määritelmä, johon sisältyy myös oikeus osaeläkkeeseen. Tämä ei hengeltään sanottavasti eroa edellä kuvatusta ruot-

salaisesta työkyvyttömyyden määritelmästä. Tosin se sisältää vain kaksi eläkemuotoa, täyden eläkkeen ja puolieläkkeen, mutta on ilmeisesti käytökelpoisempi ja helpommin sovellettavissa kuin vastaava ruotsalainen. Nyt kun osaeläkkeen laajentaminen sosiaalivakuutuksessamme on tullut erikoiden ajankohtaiseksi, on ilahduttavaa todeta, että meillä on jo kauan ollut käytännössä lähes sellainen osaeläkejärjestelmä, jollaisen sosiaalisen kehityksen edelläkävijämaa, Ruotsi, on omaksunut.

ML

T U L K I N T O J A

Yhteensovitus, kun samanaikaisesti eläkkeellä ja työsuhteessa

Jos työntekijä on välittömästi ennen eläketapahtumaa saanut aikaisemman eläketapahtuman johdosta TEL:n tai LEL:n mukaista vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkettä taikka TEL 8 §:n 1 momentissa mainittua muuta eläkettä ja on vähintään kolmen vuoden ajan ollut samanaikaisesti TEL:n alaisessa työsuhteessa, lisätään TEL 8 §:n 3 momentin mukaan yhteensovitusperustetta määrättäessä TEL-työsuhteeseen liittyvään eläkkeen perusteena olevaan palkkaan kymmenen kuudesosaa aikaisemman eläkkeen määrästä.

Edellä olevaa lainsäädännöstä sovellettaessa herää kysymys siitä, mitä tarkoittaa vaatimus, että työntekijä on vähintään kolmen vuoden ajan ollut samanaikaisesti TEL:n alaisessa työsuhteessa. Vaaditaanko, että ainakin yksi työsuhde on kestänyt yhdenjaksoisesti vähintään kolme vuotta? Jos työntekijä on saanut aikaisempaa eläkettä pitemmältä kuin kolmen vuoden ajalta

ennen uutta eläketapahtumaa, niin vaaditaanko, että hän juuri viimeiset kolme vuotta välittömästi ennen uutta eläketapahtumaa on ollut TEL:n alaisessa työsuhteessa?

Eläketurvakeskuksen tulkintaryhmä on antanut lausuntonsa tästä asiasta. Tulkintaryhmä katsoo, ettei TEL 8 §:n 3 momentin säännös edellytä, että työntekijä on aikaisempaa eläkettä saadessaan ollut sellaisessa TEL-työsuhteessa, joka yhdenjaksoisesti on kestänyt vähintään kolme vuotta, vaan riittää, että hän on kaikkiaan vähintään kolme vuotta ollut yhdessä tai useammassa TEL:n alaisessa työsuhteessa. Myöskään ei vaadita, että työntekijä on ollut TEL-työsuhteessa juuri viimeiset kolme vuotta ennen uutta eläketapahtumaa, lain vaatimukset tässä suhteessa on täytetty, jos hän on edellisen eläkkeen alkamispäivästä lukien ollut mainitun ajan TEL-työsuhteessa. Jos hän on samanaikaisesti ollut useassa työsuhteessa, otetaan samanaikainen palvelusaika huomioon ikään kuin hän olisi ollut vain yhdessä työsuhteessa.

Täydennyskorke TEL:n uutta yhteensovitusäännöstä sovellettaessa

TEL 8 §:n uusien säännösten mukaan tapaturmavakuutuslain ja sotilasvammalain perusteella maksettavista korvauksista otetaan eläkkeitä yhteensovitettaessa huomioon vain elinkorko. Päiväraha jää siten selvästi yhteensovituksen ulkopuolelle. Aivan yhtä selvää ei ole, miten on meneteltävä täydennyskoron suhteen. Tapaturmavakuutuslain mukaan elinkoron muodostavat peruskorko ja täydennyskorke, ja kysymyksen ollessa tapaturmakorvauksesta otetaan siis myös täydennyskorke huomioon TEL:n mukaisessa yhteensovituksessa. Sitä vastoin sotilasvammalain mukainen täydennyskorke ei ole elinkoron osa vaan erillinen korvaus. Sotilasvammalain mukaista täydennyskorkeoa ei näin ollen oteta yhteensovituksessa huomioon.

ENNAKKOTIETOJA TYÖELÄKKEENSAAJISTA PER 31.3.64

Tiedot perustuvat eläkelaitoksilta saatuihin ilmoituksiin

I TEL-eläkkeet

TEL-vanhuuseläkkeet

Eläkkeen myöntäjä	Eläkkeensaajia			Keskimääräinen eläke mk/kk		
	M	N	Yhteensä	M	N	Kaikki
Eläkevakuutusyhtiöt	790	397	1 187	111,65	57,89	93,67
Eläkekassat	83	41	124	126,25	66,83	106,61
Eläkesäätiöt	282	93	375	103,41	70,36	95,21
Eläketurvakeskus	6	4	10	67,35	28,20	51,69
Yhteensä	1 161	535	1 696	110,46	60,52	94,71

TEL-työkyvyttömyyseläkkeet

Eläkkeen myöntäjä	Eläkkeensaajia			Keskimääräinen eläke mk/kk		
	M	N	Yhteensä	M	N	Kaikki
Eläkevakuutusyhtiöt	1 123	582	1 705	120,10	68,81	102,59
Eläkekassat	74	63	137	116,60	79,75	99,65
Eläkesäätiöt	289	109	398	129,38	81,81	116,35
Eläketurvakeskus	20	9	29	125,50	88,05	113,88
Yhteensä	1 506	763	2 269	121,78	71,80	104,97

TEL-eläkkeitä kaikkiaan

Eläkelaji	Eläkkeensaajia			Keskimääräinen eläke mk/kk		
	M	N	Yhteensä	M	N	Kaikki
Vanhuuseläkkeitä	1 161	535	1 696	110,46	60,52	94,71
Työkyvyttömyyseläkkeitä	1 506	763	2 269	121,78	71,80	104,97
Yhteensä	2 667	1 298	3 965	116,85	67,15	100,58

II LEL-eläkkeet

Eläkelaji	Eläkkeensaajia			Keskimääräinen eläke mk/kk		
	M	N	Yhteensä	M	N	Kaikki
Vanhuuseläkkeitä	148	7	155	11,03	8,88	10,93
Työkyvyttömyyseläkkeitä	1 064	62	1 126	65,54	44,45	64,38
Yhteensä	1 212	69	1 281	58,88	40,84	57,91

III TEL- ja LEL-eläkkeet kaikkiaan

Eläkelaji	Eläkkeensaajia			Keskimääräinen eläke mk/kk		
	M	N	Yhteensä	M	N	Kaikki
Vanhuuseläkkeitä	1 309	542	1 851	99,22	59,85	87,69
Työkyvyttömyyseläkkeitä	2 570	825	3 395	98,50	69,74	91,51
Yhteensä	3 879	1 367	5 246	98,74	65,82	90,16

MUUALLA TUTKITTUA

Tanskalaisten mielipiteitä työeläkejärjestelmästä

Kuten viime numerossa selostettiin, hyväksyivät Tanskan kansankäräjät maaliskuussa 1964 hallituksen esityksen työmarkkinoiden lisäeläkelaiaksi. Ennen lakiehdotuksen pohjana olleen komiteanmietinnön valmistumista suoritettiin Tanskan sosiaalitutkimuslaitos talvella 1961-62 n. 2 700:n otannalla valitun 21-61 vuotiaan tanskalaisen keskuudessa mielipidetutkimuksen, jonka tarkoituksena oli saada selville suhtautuminen mahdollisesti järjestettävään palkansaajien työeläkejärjestelmään.

Koska haastatteluhetkellä ei vielä ollut tietoja tulevan työeläkejärjestelmän peruspiirteistä, niin haastateltaville esitettiin seuraavan sisältöinen kysymys: "Haluaisin mielelläni kuulla Teidän mielipiteenne sen tapaisesta eläkejärjestelmästä, jollaisia on useissa muissa maissa. Kaikki palkansaajat ovat järjestelmän piirissä ja he saavat tietyn iän saavutettuaan eläkkeen, joka vastaa ehkä noin 2/3 heidän aikaisemmasta ansiostaan eli suunnilleen meidän virkamieseläkkeitämme vastaavan eläkkeen. Saadakseensa tämän vanhuuseläkkeen täytyy palkansaajan maksaa vakuutusmaksua n. 8 % ansiostaan. Pitäisikö Teidän mielestänne täällä Tanskassa saada aikaan tällainen järjestelmä?"

Sosiaalitutkimuslaitos on selostanut tämän mielipidetutkimuksen tuloksia julkaisussaan n:o 13 ("Omkring tillaegspensionen", Socialforskningsinstituttens publikationer 13).

Haastatelluista 43 % vastasi kysymykseen myöntävästi ja 21 % kieltävästi, 36 % jättäessä ilmaisematta kantansa.

Se yleinen olettamus, että kiinnostus vanhuusvakuutusta kohtaan suurenee iän mukana, ei näytä tässä tutkimuksessa pitävän paikkaansa, sillä "kyllä"

ja "ei" vastaukset jakautuivat ikäryhmittäin tarkasteltuina seuraavasti:

	21-31 v.	35-49 v.	50-61 v.
Kyllä	41 %	44 %	43 %
Ei	24 %	21 %	20 %
Ei osaa sanoa	35 %	35 %	37 %

Vastausten jakautuminen siviilisäädyn ja sukupuolen mukaan muodostui tällaiseksi:

	Miehet		Naiset	
	Naimisissa	Naimaton	Naimisissa	Naimaton
Kyllä	44 %	41 %	40 %	47 %
Ei	23 %	24 %	21 %	17 %
Ei osaa sanoa	33 %	35 %	39 %	36 %

Tässäkin jakautumassa on havaittavissa vain vähäisiä eroja eri ryhmien välillä.

Sen sijaan tarkasteltaessa ammattiryhmän ja työeläkkeen järjestämisestä kiinnostumisen välistä yhteyttä on havaittavissa selviä eroja eri ryhmien suhtautumisessa. Tutkijat erottivat omiksi ryhmikseen ne palkansaajat, joille jo oli järjestetty työsuhteeseen perustuva eläke, ja ne, joille sellaista ei oltu järjestetty. Itsenäiset yrittäjät muodostivat oman ryhmänsä. Tulokset muodostuivat seuraaviksi:

	Kyllä	Ei	Ei osaa sanoa
Itsenäiset maanviljelijät	25 %	31 %	44 %
Muut itsenäiset yrittäjät	43 %	27 %	30 %
Toimihenkilöt (eläke jo järj.)	53 %	19 %	28 %
Toimihenkilöt (eläkettä ei järj.)	53 %	17 %	30 %
Työntekijät (eläke jo järj.)	55 %	19 %	26 %
Työntekijät (eläkettä ei järj.)	44 %	21 %	35 %
Muut	47 %	18 %	35 %

Vastausten jakautumista tarkastellessaan toteavat tutkijat voivansa yleisesti sanoa niiden henkilöiden, joilla oli etukäteen kokemusta työeläkejärjestelmästä, olleen taipuvaisimpia ottamaan asiaan myönteisen kannan. Yrit-

täjät, joita kysymyksen sisältämä järjestelmä ei koskenut, suhtautuivat kielteisemmin kuin palkansaaajat, ja maanviljelijät olivat kielteisempiä kuin muut yrittäjät.

Tutkimuksen kohteena oli myös haastateltavan omien yksityisten henki- ja vanhuusvakuutusten olemassaolon mahdollinen vaikutus suhtautumiseen. Osoittautui, että työeläkkeen järjestämistä puoltavien ryhmässä oli 51 %:lla omia vakuutuksia, järjestelyä vastustavien ryhmässä 46 %:lla.

Tutkimus maaseudun vanhuksista

Kansaneläkelaitos on tammi-helmikuussa 1963 suorittanut maaseudun vanhuksia koskevan haastattelututkimuksen, jossa on selvitetty vanhusten terveydentilaa (erityisesti avuttomuuteen liittyviä kysymyksiä), työkykyä ja -halua sekä asunto-oloja. Tämän tutkimuksen ja lehtemme viime numerossa selostetun kaupunkien ja kauppaloitten vanhuksia koskevan tutkimuksen suunnittelussa ovat Kansaneläkelaitos ja Sosiaalinen tutkimustoimisto toimineet osittain yhteistyössä, joten molemmat tutkimukset täydentävät toisiaan sisältäen suureksi osaksi samoja kysymyksiä.

Kansaneläkelaitos julkaisee tutkimuksensa tuloksia kuukausitilastoissaan sitä mukaa kuin niitä valmistuu.

Tähän mennessä on esitetty tiedot avuttomien vanhusten lukumäärästä (1963:8), vanhusten näkö- ja liikuntakyvystä (1963:9), avuntarpeesta (1963:10), terveydentilasta (1963:11), suoriutumisesta talousaskareista sekä laitospaikkatarpeesta (1963:12), asuinympäristöstä (1964:1), asunnosta ja ruokakunnasta (1964:2), asuntojen mukavuuksista (1964:3) ja asumismenoista (1964:4).

Näissä kuukausitilastoissa julkaistaan soveltuvin osin tietoja myös koko maan vanhusten olosuhteista, jolloin tiedot on saatu yhdistelemällä maaseutu- ja kaupunkitutkimuksen tuloksia.

ETK:N HORISONTISTA

+

Eräänä lähiajan tavoitteena työeläkejärjestelmän toimeenpanossa on järjestelmän koordinointi ensi syksynä etujen suhteen voimaan tulevan sairausvakuutuksen kanssa. Työtä ei voida saattaa loppuun ennen kuin saadaan tietoja Kansaneläkelaitoksen kannan määrittelystä eräiden yksityiskohtien suhteen. Suunnitelmien mukaan työeläkelaitos myöntäessään pakolliseen eläketurvaan perustuvaa työkyvyttömyyseläkettä ilmoittaisi siitä Eläketurvakeskuksen kautta Kansaneläkelaitokselle. Sikäli kuin työkyvyttömyyseläkettä on myönnetty takautuvasti eläkelaitos saisi samaa tietä takaisin ilmoituksen eläkkeen saajalle ko. takautuvalta ajalta saman sairauden perusteella maksetusta sairauspäivärahasta. Tämän ilmoituksen saatuaan työeläkelaitos päättäisi, paljonko takautuvasti myönnetystä eläkkeestä suoritetaan sairausvakuutusrahastolle ja paljonko eläkkeen saajalle.

+

On todennäköistä, että työeläkeasioissa käytettävään eläkehakemuslomakkeeseen ensi syksynä tehdään eräitä muutoksia. Ne johtuvat osaksi sairausvakuutuksen voimaantulosta, mutta harkittavana on myös niiden kysymysten täydentäminen, jotka koskevat hakijan työkyvyttömyyttä.

+

Kuten yleiskirjeessä n:o 7/64 on ilmoitettu, rekisteröimiskelpoisia lisäetuja koskevia ohjeita on muutettu parannetun työkyvyttömyyden määritelmän osalta. Eläketurvakeskuksessa on tämän johdosta laadittu eläkesäätiön mallisääntöihin lisäys, joka koskee parannettua työkyvyttömyyden määritelmää. Tätä lisälehteä on saatavissa Eläketurvakeskuksen postittamosta.

+

UUSIA YLEISKIRJEITÄ

Yleiskirje n:o 5/64 koski Eläketurvakeskuksen maksuluottovakuutusehtojen n:o 4 mukaisen luottovakuutuksen vakuutusmaksua. Kirje jaettiin TEL:n mukaista toimintaa harjoittaville eläkevakuutusyhtiöille ja eläkekassoille.

Yleiskirje n:o 6/64 sisälsi työeläkekassojen työnimikkeille vahvistetut LEA:n 5 §:ssä tarkoitetut keskipalkat. Yleiskirje jaettiin TEL:n mukaista toimintaa harjoittaville eläkelaitoksille ja työeläkekassoille.

Yleiskirje n:o 7/64 koski muutosta rekisteröimiskelpoisia lisäetuja koskeviin ohjeisiin (parannettua työkyvyttömyyden määritelmää sekä TEL-työkyvyttömyyseläkkeen ja sairauspäivärahan yhteensovitusta). Yleiskirje jaettiin kaikille työeläkelakien mukaista toimintaa harjoittaville eläkelaitoksille.

Yleiskirje n:o 8/64 sisälsi uudet vähimmäisturvaa vastaavan vapaakirjan ehdot ja perusteet. Yleiskirje jaettiin TEL:n mukaista toimintaa harjoittaville eläkelaitoksille ja työeläkekassoille.

Yleiskirje n:o 9/64 koski työeläkelaitosten eläkeratkaisuja koskevaa tietoliikettä. Jakelu tapahtui TEL:n mukaista toimintaa harjoittaville eläkelaitoksille ja työeläkekassoille.

Yleiskirje n:o 10/64 käsitteli työsuhderekisteriä koskevaa tietoliikettä. Se jaettiin TEL:n mukaista toimintaa harjoittaville eläkelaitoksille.

KORTFATTADE SAMMANDRAG UR ARTIKLARNA

ETT NYTT SKEDE

Genom att tidsfristen för pensionsreglering enligt APL går till ända vid utgången av innevarande juni månad inträder arbetspensionssystemet i ett nytt utvecklingsskede. Förändringen innebär, att det nu blir möjligt att verkställa övervakningen av arbetsgivarna i full utsträckning.

Redan hittills har bort verkställas den i första hand på pensionsanstalterna ankommande delen av övervakningen, som hänför sig till själva pensionsanordningen. Den innebär bl. a. utredning av, att alla i lagen avsedda arbetstagare innefattats i pensionskyddet, att gränsdragningen mellan APL och KAPL verkställts på riktigt sätt och att arbetstagarnas löner bestämts så som i lagen förutsättes.

Övervakningen av att arbetsgivaren överhuvudtaget ombesörjt pensionsregleringen ankommer inom APL närmast på Pensionskyddscentralen, som tills vidare i normala fall inte kommer att utsträcka sin övervakning längre än till detta konstaterande, huruvida pensionsregleringen verkställts eller ej. Även med denna begränsning är det fråga om en uppgift, som sträcker sig över ett så stort område, att den inte med ens kan igångsättas med full effekt.

FÖRSÄKRINGSDOMSTOLEN HAR GIVIT SINA FÖRSTA BESLUT
I ARBETSPENSIONSÄRENDEN

Hos försäkringsdomstolen har hittills vidkommande arbetspension anhängiggjorts sammanlagt 66 besvärssärenden och 2 ärenden angående undanröjande av beslut. Av dessa har 26 ärenden blivit slutbehandlade, och de tio första besluten har i skrivande stund just anlänt till Pensionsskyddscentralen. På ett undantag när rör det sig om rätt klara fall och pensionsanstaltens beslut har bibehållits i vardera besvärinstansen. Försäkringsdomstolen har fastställt principen, att invalidpension inte kan beviljas person, som blivit arbetsoförmögen och erhållit folkpension redan före arbetspensionslagarnas ikraftträdande. Likaså har sökandens krav att få tillgodoräkna sig arbetsförhållande, som upphört innan APL gavs, förkastats.

I försäkringsdomstolen har man konstaterat, att dagen för pensionsansökningens anhängiggörande inte alltid blivit antecknad på ansökningsblanketten med tillräcklig tydlighet. Det vore att rekommendera, att pensionsanstalterna toge i bruk en stämpel upptagande ordet "anlänt" samt datum och pensionsanstaltens namn antingen i fullständig eller i förkortad form. I nuvarande skede bör också framhållas, att den inbundna akt, som försäkringsdomstolen återsänder till pensionsanstalten, skall förvaras utan att handlingarna skiljes åt.

HS

DE NYA ANVISNINGARNA RÖRANDE ARBETSFÖRHÅLLANDEREGISTRET

I Pensionskyddscentralens cirkulär nr 2/62 gavs anvisningar rörande kommunikering av uppgifter om arbetsförhållanden och pensioner. Den senare utvecklingen har påkallat förnyade anvisningar beträffande uppgifterna om arbetsförhållanden samt inrättande av ett speciellt register rörande pensionsfallen och skilda anvisningar för dess vidkommande. De nya

anvisningarna har meddelats i cirkulären nr 9/64 och 10/64.

För anmälningarna till arbetsförhållanderegistret användes fortfarande det tidigare arbetsförhållandekortet (ETK nr 302). För pensionsfallsregistret har utarbetats en ny blankett (ETK nr 303).

För pensionsanstalternas förfrågningar har planerats en skild blankett, som skulle ersätta arbetsförhållandekortet i detta hänseende samt blanketten för förfrågan rörande folkpension (ETK nr 611). Utformningen av den nya blanketten måste likväl framskjutas, till det blir klart, vilka tillägsfrågor sjukförsäkringen möjligen föranleder. Tills vidare kan förfrågningarna göras medelst arbetsförhållandekortet och blanketten för folkpensionsuppgifter på samma sätt som förut.

TR

PREMIEBETALNINGSSKYLDIGHETEN ENLIGT KAPL

Skyldigheten att erlægga premier enligt KAPL är inte direkt beroende av, huruvida ifrågavarande arbetstagare är berättigad till pension enligt denna lag. Det är tvärtom fråga om en kollektivt bestämd premie, som skall erläggas för alla de löner, som utbetalats till arbetstagare inom KAPL-branscherna. Från dessa löner avdras lönerna till de arbetstagare, vilkas pensionsskydd skall anordnas eller frivilligt anordnats enligt APL. Att märka är, att bland avdragen medtas lönerna till sådana på ifrågavarande arbetsområde i APL-arbetsförhållande anställda arbetstagare, vilkas arbetsförhållande ännu icke fortgått 6 månader, även om arbetsförhållandet upphört före väntetidens slut. Däremot skall KAPL-premie erläggas för lönen till sådan inom KAPL-branscherna fast anställd arbetstagare, som på grund av ålderbegränsningarna i APL eller på grund av arbetets karaktär av bisyssla lämnats utanför pensionsskyddet enligt APL.

JL

FRÅGA OM TOLKNING AV 4 § 3 MOMENTET LAGEN OM PENSION FÖR
ARBETSTAGARE (8.7.1961/395)

135/63

K. L. S., som med anledning av sjukdom, vilken han fått under pågående arbetsförhållande, upphört att arbeta den 20. 3. 1963, hade beviljats i lagen om pension för arbetstagare avsedd pension räknat från den 1. 10. 1963, d. v. s. samma tidpunkt från vilken honom beviljats folkpension.

Pensionsnämnden bestämde, att pensionen skulle utbetalas räknat från den 1. 4. 63, emedan K. L. S. var att betrakta som arbetsoförmögen räknat från mars 1963.

Då detta avgörande tillika innehåller ett principbeslut i fråga om pensionsnämndens tolkning av 4 § 3 momentet lagen den 8. 7. 61 om pension för arbetstagare, är det skäl, att närmare granska frågan. Ifrågavarande stadgande lyder: "Rätt att erhålla invalidpension tillkommer i varje händelse arbetstagare, som på grund av sjukdom, lyte eller skada erhåller folkpension". Ordalydelsen kan ej betraktas som fullt entydig. Närmast uppkommer spørsmålet om den betydelse, som bör tillmätas orden "i varje händelse". Ifall dessa ord ej hade intagits i lagrummet, vore saken klar. Då vore rätten till folkpension det enda kriteriet. Ordalydelsen ger anledning till tolkningen, att även sådan arbetstagare, som ej erhåller folkpension, kan vara berättigad till APL-pension.

Lagen den 22 november 1963 angående ändring av lagen om pension för arbetstagare avförde förevarande fråga från dagordningen räknat från den 3 december 1963, men emedan i pensionsanstalterna ännu förekommer ansökningar, där tidpunkten för arbetsoförmågans inträde inträffar före sist-sagda datum, har frågan även praktisk betydelse.

KREDITFÖRSÄKRING FÖR FONDUNDERSKOTT

Socialministeriet har nyligen fastställt standardgrunder för i APL-pensionsförsäkring godtagbart fondunderskott. För kreditförsäkring, vilken är erforderlig som säkerhet för sådant underskott, bestämmes premien på samma sätt som för kreditförsäkringspremien för pensionsstiftelsernas ansvarsbrist, och premieprocentens minimivärde är alltså 0.5 %. Försäkringspremien kan omfatta även sparpremiedel. Pensionsskyddscentralen förutsätter, att för fondunderskott erforderlig kreditförsäkring upptages i god tid, innan fondunderskott anses uppkomma enligt grunderna.

AM

RESULTATEN AV OPINIONSUNDERSÖKNINGEN;
INFORMATIONSKÄLLORNA

I opinionsundersökningen rörande arbetspensionssystemet har man nått därhän, att en slutgiltig bild erhållits av intervjumaterialets struktur. Dessutom har man uträknat och i tabellen uppfört svarsfördelningarna för frågeformulärets första frågor.

Undersökningen omfattar 1 083 intervjuer, varav 698 utfördes i städer och köpingar och 385 på landsbygden. Enär man för landsbygden valt en uttagningskvot, som är hälften mindre än tätorternas, har man fördubblat landsbygdsresultaten innan dessa analyserats. En bild av materialets struktur återfinnes i den finskspråkiga texten, tabell 1.

Tabell 2 innehåller svarsfördelningen för den första frågan, i vilken frågas om intervjuobjekten hört eller läst om arbetspensionslagarna. I det stora hela kan man säga, att över hälften av de som svarat är medvetna om arbetspensionslagarnas existens.

I följande fråga ombads intervjuobjekten uppge de informationskällor, ur

vilka deras kännedom om arbetspensionslagarna härstammade. Denna fråga - liksom även de följande - ställdes överhuvudtaget icke till dem, som icke visste att lagarna fanns till. Svarsfördelningarna återfinnes i tabell 3. Ur denna utläser man, att tidningarna utgjort den vanligaste informationskällan i samtliga grupper. Radion är också av stor betydelse, vilket även gäller arbetsplatsen, vad beträffar de personer, som hör till lagens krets.

Antalet informationskällor i de olika grupperna finnes upptagna i tabell 4. Flertalet intervjuade uppger två källor. De som befinner sig inom lagens tillämpningsområde har oftare än de andra fått sina uppgifter ur två eller flera källor.

Den intervjuade ombads även uppge den källa, som för honom personligen varit viktigast. I stort sett hade tidningarna utgjort förutom den vanligaste, för de flesta även den viktigaste informationskällan. På följande plats kommer radion och som tredje arbetsplatsen. Ordningsföljden varierar emellertid i de olika grupperna.

Åtminstone av dem, som läst tidningar frågades det vidare, ur hurudana slags tidningar de i främsta rummet fått sina uppgifter. Resultatet utvisar, att det i samtliga grupper varit fråga om antingen lokaltidningar eller också stora dagstidningar, då däremot tidskrifter o. dyl. varit av mycket ringa betydelse i detta hänseende.

Intervjuobjekten ombads även nämna den informationskälla, ur vilken vederbörande allra helst skulle önska få uppgifter om arbetspensionslagarna. Svaren i tabell 5 visar, att en broschyr i samtliga grupper är den mest önskvärda informationskällan.

Analysen av undersökningsmaterialet fortgår som bäst. Anefter som resultat erhålles, kommer dessa att publiceras i denna tidning. Totalresultaten utges dessutom i en enhetlig rapport.

UPPGIFTER OM KAPL-KRETSEN FÖR TIDEN 9. 1962 - 8. 1963

Pensionsskyddscentralen har ur databandsregistret erhållit uppgifter om antalet sådana personer, beträffande vilka KAPL-förtjänster registrerats för tiden 1. 9. 1962 - 31. 8. 1963 ävensom om deras fördelning enligt förtjänstens storlek och antalet redovisningsmånader. Det erhållna totalantalet arbetstagare är uppenbarligen något större än det faktiska. De överskjutande fallen faller i grupperna små förtjänster och korta arbetstider.

Enligt bandregistret fanns det under ifrågavarande tid 488 561 personer i åldern 18-64 år, för vilka premier inbetalats till arbetspensionskassorna. Av dessa var 436 374 män och 52 187 kvinnor. Över- och underåriga har ej beaktats i databehandlingen. I fråga om arbetstagarnas fördelning enligt 12 månaders KAPL-förtjänster, kunde konstateras, att i 45 % av fallen summan av de registrerade förtjänsterna var så liten, att den understeg 800 nmk. Bland kvinnorna utgjorde dessa fall inemot 60 % av samtliga. Av de KAPL-arbetstagare, som under kommande år registreras, kommer tydligen en mycket stor del att utgöras av sådana personer, vilkas årsförtjänster ej uppnår den till pension berättigande gränsen. Över 190 000 arbetstagare, motsvarande ca 40 % av de i registret upptagna personerna, hade redovisats för högst två kalendermånader.

Vid granskning av medelförtjänsternas summa för de enligt antalet redovisningsmånader bildade arbetstagargrupperna kunde förmärkas, att männens förtjänster översteg den till pension berättigande gränsen efter 3 månaders och kvinnornas efter 4 månaders KAPL-arbete. De, som arbetat kortare tid, synas således i allmänhet vara sådana personer, som inte hör till KAPL-pensionsrättens krets, ehuru de införts i registret. Även medelförtjänsten per månad synes öka ju mer kontinuerligt KAPL-arbeten utförts. Den månatliga förtjänsten för dem, som arbetat under samtliga 12 månader, var dubbelt så stor som för dem, vilka varit i arbete endast 1-2 månader.

INVALIDITETSBEDÖMNINGEN

I SVERIGE

Vid det sjätte nordiska socialförsäkringsmötet i Köpenhamn senaste maj behandlades bl.a. frågan om gradering av invalidpension i förhållande till invaliditeten. Huvudreferenten, byråchef Sten Erik Strandberg från Riksförsäkringsverket i Stockholm gav en ingående redogörelse för invaliditetsbedömningen enligt den nya svenska lagen om allmän försäkring. I den förutsattes för rätt till förtidspension, att arbetsförmågan på grund av sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte är nedsatt med minst hälften. Den medicinska defekten måste redan i och för sig vara betydande, ty annars kan den inte anses utgöra orsaken till nedsättningen av arbetsförmågan. Då sedan bedömes i vad mån arbetsförmågan skall anses vara nedsatt, beaktas den försäkrades förmåga att bereda sig inkomst genom sådant arbete, som motsvarar hans krafter och färdigheter och som rimligen kan begäras av honom med hänsyn till hans utbildning och tidigare verksamhet, samt ålder, bosättningsförhållanden och därmed jämförliga omständigheter. Pensionen är graderad så, att försäkrad, vars arbetsförmåga är nedsatt i sådan grad att intet eller endast en ringa del därav återstår, erhåller hel förtidspension. Är arbetsförmågan nedsatt i mindre grad men likväl med avsevärt mer än hälften, utgår två tredjedelar av hel förtidspension. I övriga fall erlägges en tredjedel av hel förtidspension. Man kan konstatera, att invaliditetsbegreppet och pensionens gradering företer många likheter med den sk. förbättrade invaliditetsdefinitionen i tilläggs pensionssystemet enligt APL.

TOLKNINGAR

Samordning, då samtidigt åtnjutit pension och stått i arbetsförhållande

Ifall arbetsgivare omedelbart före pensionsfallet på grund av tidigare pensionsfall erhållit ålders- eller invalidpension med stöd av APL eller KAPL eller erhållit annan i 8 § 1 mom. APL nämnd pension och samtidigt under minst tre års tid stått i arbetsförhållande, som är underställt APL, skall jämlikt 8 § 3 mom. APL vid fastställande av samordningsgrunden till den pensionsgrundande lönen i APL-arbetsförhållandet tilläggas tio sjättedelar av den tidigare pensionens belopp. Pensionsskyddscentralens tolkningsgrupp har ansett, att nämnda stadgande icke förutsätter att arbetstagaren medan han erhöll den tidigare pensionen stått i sådant APL-arbetsförhållande, som utan avbrott fortgått minst tre år, utan det fordras endast, att han sammanlagt i minst tre år stått i ett eller flera APL-arbetsförhållanden. Ej heller fordras det, att arbetstagaren stått i APL-arbetsförhållande just de tre senaste åren före det nya pensionsfallet, utan arbetsförhållandena skall endast ha fortgått nämnda tid sedan den tidigare pensionen begynte. Har han samtidigt stått i flera arbetsförhållanden, beaktas den samtidiga tjänstgöringen som om han stått i endast ett arbetsförhållande.

Kompletteringsränta vid tillämpning av de nya samordningsstadgandena i APL

Enligt de nya stadgandena i 8 § APL beaktas vid samordningen av pensionerna av de ersättningar, som utgår enligt olycksfallsförsäkringslagen och lagen om skada, ådragen i militärtjänst, endast livränta. Dagpenning faller sålunda utanför. Den kompletteringsränta, som utgår enligt olycksfallsförsäkringslagen, utgör en del av livräntan och skall således medtas. Däremot är kompletteringsränta enligt lagen om skada ådragen i militärtjänst inte en del av livräntan utan en skild förmån, som inte skall beaktas vid samordningen.

PUBLICERAT ANNORSTÄDES

En dansk opinionsundersökning angående arbetspensionssystemet

Danmarks socialforskningsinstitut utförde under vintern 1961-62 en opinionsundersökning bland ca 2 700 genom samplingmetod utvalda danskar i åldern 21-61 år, i syfte att få reda på deras inställning till ett eventuellt arbetspensionssystem för löntagare.

Socialforskningsinstitutet har redogjort för resultaten av denna opinionsundersökning i sin publikation nr 13 ("omkring tillægspensionen", Socialforskningsinstitutets publikationer 13).

I konklusionerna konstateras bl. a., att varken ålder, kön eller civilstånd i högre grad inverkat på de tillfrågades inställning. Däremot förmärktes tydliga differenser emellan olika yrkesgrupper. Vidare konstateras, att de personer, som redan hade erfarenhet av på arbetsförhållande baserade pensionsanordningar var mera böjda för att intaga en positiv ståndpunkt i frågan.

En undersökning rörande landsbygdens åldringar

Folkpensionsanstalten publicerar i vart nummer av sin månadsstatistik resultat av en i januari-februari 1963 utförd intervjuundersökning rörande landsbygdens åldringar.

Hittills har uppgifter publicerats om antalet hjälplösa åldringar (1963:8), om åldringarnas syn- och rörelseförmåga (1963:9), behov av hjälp (1963:10), hälsotillstånd (1963:11), om hur de reder sig med hushållssysslorna samt om behovet av anstaltsplatser (1963:12), om bostadsmiljön (1964:1), om bostad och matlag (1964:2), om bostädernas bekvämligheter (1964:3) och om bostadskostnaderna (1964:4).

NYA CIRKULÄR

Cirkulär nr 2/64 behandlade för utredande av pensionsanstaltarnas inbördes ansvar erforderliga uppgifter ävensom vissa statistiska uppgifter för år 1964. Det utdelades till de pensionsanstalter, som bedriver verksamhet i enlighet med APL ävensom till arbetspensionskassorna.

Cirkulär nr 3/64 berörde kommunikering av uppgifter från Folkpensionsanstalten till arbetspensionsanstalterna och utdelades till alla pensionsanstalter, som bedriver verksamhet i enlighet med APL eller KAPL.

Cirkulär nr 4/64 behandlade i 23 § förordningen angående verkställighet av lagen om understödskassor samt i 25 § lagen om pensionsstiftelser avsedda berättelser. Det utdelades till de pensionskassor och -stiftelser, som bedriver verksamhet i enlighet med APL.

Cirkulär nr 5/64 berörde de stadfästa medellöner, som avses i 5 § KAPF, för arbetspensionskassornas arbetsbeteckningar. Cirkuläret utdelades till de pensionsanstalter, som bedriver verksamhet i enlighet med APL samt till arbetspensionskassorna.

Cirkulär nr 7/64 behandlade ändring av anvisningarna rörande registrerbara tilläggsförmåner (förbättrad definition av begreppet invaliditet ävensom samordning av APL-invalidpension och sjukdagpenning). Cirkulären utdelades till de pensionsanstalter, som bedriver verksamhet i enlighet med APL.

Cirkulär nr 8/64 berörde nya villkor och grunder för fribrev, som motsvarar minimiskydd. Utdelningen skedde till de pensionsanstalter, som bedriver verksamhet i enlighet med APL samt till arbetspensionskassorna.

ELÄKETURVAKESKUS

TIEDONANTOJA

Julkaisija: Eläketurvakeskus, Kalevankatu 6 A, Helsinki

Vastaava toimittaja: Matti Karjalainen

Painopaikka: Eläketurvakeskus
